

Η ΠΡΙΜΑΝΤΟΝΑ ΚΑΙ Ο ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ

Η ιστορία που θα αφηγηθούμε εδώ είναι πέρα για πέρα αληθινή. Κι ἄς μοιάζει παραμύθι. Κι ἄς εἶναι μιὰ ιστορία για μιὰ διάσημη πριμαντόνα, ἕναν πρίγκιπα καὶ μιὰ ἐπανάσταση...

Πρωταγωνίστρια τῆς ιστορίας μας –ἢ μάλλον, μία ἐκ τῶν δύο βασικῶν πρωταγωνιστῶν– εἶναι ἡ σπουδαία τραγουδίστρια τῆς ὄπερας Ἄγνη Σεμπέστ (Agnese Schebest, 1813-1870), μία ἀπὸ τὶς πρῶτες διάσημες πριμαντόνες τῆς ἐποχῆς τῆς, ποὺ σημάδεψε μὲ τὴν παρουσία τῆς τοῦ πρώτου ἡμισυ τοῦ 19^{ου} αἰῶνα. Τὸ κοινὸ κυριολεκτικὰ τὴ λάτρευε. Στὸ πρόσωπό τῆς βρῆκαν τὴν ἰδανικὴ ἐρμηνεύτρια πολλοὶ πασίγνωστοὶ ῥόλοι τοῦ διεθνούς ρεπερτορίου τῆς ὄπερας· κάποιοι ῥόλοι, μάλιστα, γράφτηκαν εἰδικὰ γιὰ τὴ φωνή τῆς. Ὅταν ἤλθε ἡ ὥρα νὰ ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὴ σκηνή, ἔγραψε τὰ ἀπομνημονεύματά τῆς σὲ ἕνα βιβλίο ποὺ ἐπέγραψε *Ἀπὸ τὴ ζωὴ μιᾶς καλλιτέχνιδας (Aus dem Leben einer Künstlerin)*, τὸ ὁποῖο ἐκδόθηκε τὸ 1857 στὴ Στουτγκάρδη ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Ebner und Seubert.

* * *

Καὶ ὅμως, τὸ 1823, ὅποτε ἐκτυλίσσειται ἡ ιστορία ποὺ θα αφηγηθούμε ἐδῶ, τίποτα δὲν προδιέγραφε τὴ μελλοντικὴ ἐξέλιξη τῆς μικρῆς Ἄγνης. Ἡ Ἄγνη, ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμη κλείσει τὰ δέκα χρόνια, ἦταν ἕνα φτωχό, τρισαριτωμένο κοριτσάκι, ποὺ μεγάλωνε σὲ ἕνα... φρούριο τῆς Αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας: τὸ φρούριο τοῦ Τερζιενστατ. Ὁ πατέρας τῆς προσέφερε τὶς ὑπηρεσίες του στὸν Αὐστριακὸ στρατὸ ὡς εἰδικὸς στὶς ἀνατινάξεις ὀχυρῶν, καὶ εἶχε βρεῖ τραγικὸ θάνατο σὲ μιὰ ἐκρηξὴν τὸ 1813, δέκα χρόνια τώρα.

*Ἡ ιστορία ποὺ θα
ἀφηγηθούμε ἐδῶ εἶναι
πέρα για πέρα αληθινή.
Κι ἄς μοιάζει παραμύθι.
Κι ἄς εἶναι μιὰ ιστορία για
μιὰ διάσημη πριμαντόνα,
ἕναν πρίγκιπα καὶ μιὰ
ἐπανάσταση...*

Ἀπὸ τότε, ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν τριῶν ἐτῶν, ἡ Ἄγνη ἦταν ὀρφανὴ ἀπὸ πατέρα. Ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου εἶχε παραχωρήσει στὴ μητέρα τῆς μιὰ ὑπηρεσιακὴ κατοικία στὸ φρούριο, καὶ ἡ χήρα μητέρα ἀγωνιζόταν μὲ εὐκαιριακὲς χειρωνακτικὲς

δουλειές να μεγαλώσει τα δύο κοριτσάκια της, μέσα στη φτώχεια και την ανέχεια. Ἡ μικρὴ Ἀγνή πήγαινε κάθε μέρα στο σχολεῖο, πού βρισκόταν ἀρκετὰ ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου.

Ἦταν ἕνα μεσημέρι τοῦ 1823, περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου. Ἡ μικρὴ Ἀγνή γύριζε μετὰ τὰ πόδια ἀπὸ τὸ σχολεῖο στο σπίτι της. Ξαφνικὰ εἶδε μπροστὰ της μιὰ ομάδα ἀνδρῶν, πού μιλοῦσαν μιὰ γλῶσσα τὴν ὁποία δὲν καταλάβαινε. Ἀνάμεσά τους ξεχώριζε ἕνας ἀνδρας μετὰ ἐξαιρετικὰ εὐγενική φυσιογνωμία, πού εἶχε μόνον ἕνα χέρι. Ἡ Ἀγνή τὸν περιγράφει ὡς ἕναν «μεγαλόσωμο, πανέμορφο κύριο, μετὰ λεπτοκαμωμένο κεφάλι, σκοῦρα μάτια καὶ σκοῦρα γένια» (*»ein großer wunderschöner Herr mit fein geprägtem Kopf, dunklen Augen und dunklem Bart«* – Agnese Schebest, *Aus dem Leben einer Künstlerin*, σελ. 11). Ἡ εὐγενική του μορφή πρέπει νὰ τῆς ἔκανε ἐντύπωση. Στὰ μάτια της ἦταν, ὅπως γράφει παρακάτω, «ὁ ὁμορφος κύριος» (*»der schöne Herr«*). Ἀνάμεσα στοὺς ἀνδρες πού συνόδευαν τὸν «ὁμορφο κύριο» ἦταν ἕνας διερμηνέας. Ἀκολούθησε ἕνας σύντομος διάλογος:

- Ποῦ πηγαίνεις, κοριτσάκι;
- Στὸ σπίτι γιὰ φαγητό.
- Καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;
- Ἀπὸ τὸ σχολεῖο.
- Ποῦ μένεις;
- Στὸ φρούριο, στὸ μικρὸ περίπτερο.
- Καὶ τί μαθαίνεις στο σχολεῖο;
- Ἀνάγνωση, γραφή, ἀριθμητική, τραγούδι καὶ ράψιμο.

– Καὶ τραγουδᾷς ὥραϊα;

– Δὲν ξέρω... Ἦν ἤξερα νὰ τραγουδάω, θὰ με ἀφηναν νὰ τραγουδήσω καμιά φορὰ στὴν ἐκκλησία.

Ὁ «ὁμορφος κύριος» ἀκούμπησε τρυφερὰ τὸ χέρι του στο κεφαλάκι τῆς μικρῆς Ἀγνῆς, εἶπε κάτι, καὶ ὁ διερμηνέας μετέφρασε:

- *Wenn du einmal singen wirst, dann*

wollen wir alle Dir zuhören kommen (Ὅταν κάποια στιγμή τραγουδήσεις, θὰ ἔλθουμε ὅλοι ἐμεῖς νὰ σὲ ἀκούσουμε – ὁ.π., σελ. 12).

Γιὰ κάποιο περιέργο λόγο, τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ κυρίου μετὰ τὴν εὐγενική μορφή ἔδωσαν φτερὰ στὰ πόδια καὶ στὴν καρδιά τῆς μικρῆς Ἀγνῆς. Ἐτρῆξε στο σπίτι της «κόκκινη ἀπὸ χαρὰ», ὅπως γράφει, καὶ ἀφηγήθηκε τὸ περιστατικὸ μετὰ κάθε λεπτομέρεια στὴ μητέρα της. Τὴν ἐπόμενη μέρα, ἀφηγήθηκε τὸ περιστατικὸ, πάλι μετὰ κάθε λεπτομέρεια, στὴ δασκάλα της στο σχολεῖο, ἡ ὁποία ἔμεινε μετὰ τὸ στόμα ἀνοικτό. Ἡ δασκάλα τὸ ἀφηγήθηκε στὸν ἀνδρα της, πού ἦταν ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου. Αὐτὸς τὴν κάλεσε στο γραφεῖό του καὶ τὴν ἔβαλε νὰ τοῦ διηγηθεῖ μετὰ τὸ νῆ καὶ μετὰ τὸ σίγμα ὅλα τὰ σχετικὰ μετὰ τὴ συνάντησή της μετὰ τὴ συντροφιά τῶν ἀνδρῶν, τὸν κύριο μετὰ τὴν εὐγενική μορφή, τὰ λόγια πού τῆς εἶχε πεῖ. Καὶ ὅταν τοῦ τὰ ἀφηγήθηκε ὅλα μετὰ κάθε λεπτομέρεια, τῆς εἶπε:

– *Da werd ich dich bald einmal singen lassen, denn das ist gar ein vornehmer Herr, ein griechischer Fürst Namens Ypsilanti, der hier als Gefangener lebt* (Λοιπόν, θὰ σὲ ἀφήσω σύντομα νὰ τραγουδήσεις, γιὰτὶ αὐτὸς πού στὰ εἶπε αὐτὰ εἶναι ἕνας πολὺ ἐπιφανὴς κύριος: ἕνας Ἑλληνας πρίγκιπας πού τὸν λένε Ὑψηλάντη, ὁ ὁποῖος ζεῖ ἐδῶ ὡς αἰχμάλωτος – ὁ.π., σελ. 12).

* * *

Πῶς ὁμως βρέθηκε ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης στο Τερέζιενστατ, ὅπου τὸν συνάντησε ἡ μικρὴ Ἀγνή; Εἶναι ὥρα νὰ πιάσουμε τὸ νῆμα τῆς ἱστορίας ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη στὶς 12 Δεκεμβρίου 1792. Ὁ παππούς του καὶ συνονόματός του Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

(1725-1807) ἦταν ἐπιφανὴς Φαναριώτης, Μέγας Διερχμνέας τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ποὺ διορίσθηκε ἀπὸ τὸν Σουλτάνο Ἡγεμόνας τῶν Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας. Ἦταν φωτισμένη προσωπικότητα, καὶ ἡ ἡγεμονία του χαρακτηρίσθηκε ὡς «ἡ χρυσοῦ ἐποχὴ τῆς Βλαχίας». Τὸ 1806, σὲ προχωρημένη πιά ἡλικία, ἀποσύρθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὸν ἡγεμονικὸ θρόνο τῶν Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν βρισκόταν πλέον ὁ γιὸς του Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης (1760-1816), ὁ πατέρας τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη τῆς ἱστορίας μας. Τότε ὅμως, τὸ 1806, ξέσπασε ρωσοτουρκικὸς πόλεμος. Ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, ποὺ ἦταν μὲν διορισμένος ἀπὸ τὸν Σουλτάνο σὲ ὕπατα ἀξιώματα, ἀλλὰ δὲν ἔπαυε νὰ εἶναι Ἕλληνας καὶ Ὁρθόδοξος, συντάχθηκε μὲ τοὺς Ρώσους καὶ αὐτομόλησε μὲ ὅλη του τὴν οἰκογένεια –καὶ βεβαίως μὲ τὸν νεαρὸ Ἀλέξανδρο– στὴ Ρωσία. Αὐτὸ προκάλεσε τὴν ἔκρηξη ὀργῆς τοῦ Σουλτάνου Σελίμ Γ'. Σὲ ἀντίποινα, ὁ γέροντας Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ποὺ βρισκόταν στὴν Κωνσταντινούπολη, συνελήφθη καὶ φυλακίσθηκε. Λίγες μέρες ἀργότερα, στῆς 13 Ἰανουαρίου 1807, μετὰ ἀπὸ φρικτὰ βασανιστήρια, διατάχθηκε ὁ ἀποκεφαλισμὸς του καὶ ἡ δήμευση τῆς περιουσίας του.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντη ἔμεινε στὴ Ρωσία. Ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης τιμῆθηκε ἀπὸ τὸν τσάρο, μέχρι τὸ 1816, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὴ ζωὴ στὸ Κίεβο. Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ μεγαλύτερος γιὸς του, κατατάχθηκε τὸ 1810 μὲ τὸν βαθμὸ τοῦ ἀνθυπίαρχου στὸ σῶμα τῶν ἔφιππων σωματοφυλάκων τοῦ τσάρου Ἀλέξανδρου Α'. Διακρίθηκε στοὺς πολέμους κατὰ τοῦ Ναπολέοντα. Στὴ μάχη τῆς Δρέσδης, μάλιστα, τὸ 1813, σὲ ἡλικία 21 ἐτῶν, ἔχασε τὸ δεξί του χέρι. Μὲ τὸ τέλος τῶν Ναπολεόντειων πολέμων, τὸ 1814-15, συμμετεῖχε ὡς μέλος τῆς αὐτο-

κρατορικῆς ἀκολουθίας στὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης μὲ τὸν βαθμὸ τοῦ ὑποστράτηγου. Τὰ ἐπόμενα χρόνια ἔγινε ὑπασπιστῆς τοῦ τσάρου, τὸν ὁποῖο προσπαθοῦσε νὰ ἐπηρεάσει ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Διότι οἱ Ὑψηλάντηδες δὲν ξεχνοῦσαν ὅτι ἦταν Ἕλληνες.

Στὴν Ἁγία Πετρούπολη τὸν βρῆκε τὸ 1820 ὁ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας Ἐμμανουὴλ Ξάνθος. Στὴν ἱστορικὴ ἐκείνη συνάντηση, στῆς 11 Ἀπριλίου 1820, μετὰ ἀπὸ κάποιες εἰσαγωγικὲς κουβέντες, ὁ Ἀλέξανδρος ρώτησε τὸν Ἐμμανουὴλ Ξάνθο πῶς περνοῦσαν οἱ Ἕλληνες. Ὁ Ξάνθος βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ τοῦ περιγράψει μὲ τὰ πιὸ μελανὰ χρώματα τὴν οἰκτρὴ κατάσταση στὴν ὁποία βρισκόνταν οἱ Ἕλληνες κάτω ἀπὸ τὴν ἀβάστακτη τυραννία τῶν Τούρκων. Καὶ στὴν ἐρώτηση τοῦ Ὑψηλάντη γιατί δὲν κινοῦνταν, ὥστε, ἀκόμα καὶ ἂν δὲν μποροῦσαν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸ, πάντως τοῦλάχιστον νὰ τὸν ἐλαφρώσουν, ὁ Ξάνθος τοῦ εἶπε ἐπιδέξια ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν τὰ μέσα καὶ τοὺς ὁδηγοὺς νὰ κινήθουν, ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ὅλοι οἱ καλοὶ ὁμογενεῖς κατέφευγαν σὲ ξένους τόπους καὶ ἄφηναν τοὺς ὁμογενεῖς τοὺς ὀρφανούς: ὁ Καποδίστριας ὑπηρετοῦσε τὴ Ρωσία, ὁ μακαρίτης πατέρας τοῦ Ἀλέξανδρου Κωνσταντῖνος κατέφυγε ἐπίσης ἐκεῖ, ὁ Καρατζᾶς στὴν Ἰταλία, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος ὑπηρετοῦσε τὴ Ρωσία, καὶ μάλιστα εἶχε χάσει τὸ ἓνα χέρι του γι' αὐτὴν. Μὲ αὐτά, τὰ λόγια, εἶχε μὲ τὸν πιὸ ἐπιδέξιο τρόπο κεντρίσει τὸν πατριωτισμὸ τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε:

– Ἄν ἐγὼ ἐγνώριζον ὅτι οἱ ὁμογενεῖς μου εἶχον ἀνάγκη ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐστοχάζοντο ὅτι ἐδυνάμην νὰ συντελέσω εἰς τὴν εὐδαιμονίαν των, σοῦ λέγω ἐντίμως ὅτι ἤθελον μετὰ προθυμίας κάμω κάθε θυσίαν, ἀκόμη καὶ τὴν κατάστασίν μου καὶ τὸν ἑαυτὸν μου θὰ ἐθυσίαζον ὑπὲρ αὐτῶν.

Ὁ Ξάνθος δὲν χρειαζόταν τίποτε περισσότερο. Σπκώθηκε συγκινημένος, τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι του καὶ εἶπε:

– *Δός μοι, Πρίγκιψ, τὴν χεῖρά σας εἰς βεβαίωσιν τῶν ὄσων ἐκφράσθητε.*

Οἱ δύο ἄνδρες ἔδωσαν τὰ χέρια. Τὴν ἐπομένη ὁ Ξάνθος ἀποκάλυψε στὸν Ὑψηλάντη τὸ μυστικὸ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ὁ πρίγκιπας Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης (πρίγκιπας, γιατί ἦταν μέλος ἡγεμονικῆς οἰκογένειας τῶν Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν) ἦταν στὸ ἐξῆς ὁ Ἀρχηγὸς ποῦ ἔφαχνε ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ἀναγνωρίζομενος ὡς Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἀρχῆς (ὁ τίλος αὐτὸς ἀποσκοποῦσε βεβαίως στὸ νὰ πείσει τοὺς Ἕλληνας ὅτι πίσω ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντη βρισκόταν μιὰ ἀκόμη μεγαλύτερη προσωπικότητα· καὶ μὲ δεδομένο ὅτι ὁ Ὑψηλάντης ἦταν ὑπασπιστὴς τοῦ τσάρου, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ φαντασθεῖ κανεὶς ποῦ θὰ πῆγαινε τὸ μυαλὸ ὅλων).

Εἶχε ἔλθει ἡ στιγμή τῆς ἀφύπνισης τοῦ Ἔθνους, καὶ στιγμὲς γεμάτες ἐπικὸ μεγαλεῖο διαδέχονταν ἡ μία τὴν ἄλλη. Στις 16 Φεβρουαρίου 1821, στὸ ἀρχοντικὸ τῶν Ὑψηλάντηδων στὸ Κισνὸφ τῆς Ρωσίας, τὰ τέσσερα ἀπὸ τὰ πέντε ἀδέλφια, ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Δημήτριος, ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Γεώργιος, καὶ οἱ δύο γραμματικοὶ Λασσάνης καὶ Τυπάλδος συνέταξαν τὴν προκήρυξη γιὰ τὴν ἐξέγερση κατὰ τῶν Τούρκων, μὲ τὸν τίτλο «Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος». Ἡ ἐπανάσταση θὰ σίμαινε γιὰ τὴν οἰκογένεια τῶν Ὑψηλάντηδων ἐντελῶς ἀπτές καὶ συγκεκριμένες θυσίες. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης δὲν τίς ἔκρυψε:

– *Ναί, ἀδελφοί· ὅλα τὰ προσφέρουμε θυσία πατριωτικῆ. Καὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια ποῦ ὁ σουλτάνος κατὰ τὴ συνθήκη θὰ μᾶς πληρώσει τὸν προσεχῆ Μάιο (σημ. ἐπρόκειτο γιὰ ἀποζημίωση γιὰ τὸ ἀρχοντικὸ τῶν Ὑψηλάντηδων στὴν Κωνσταντινούπολη, ποῦ εἶχαν ἐπιτάξει οἱ Τούρκοι – ἐννοεῖται ὅτι, ἂν οἱ Ὑψη-*

λάντηδες πρωτοστατοῦσαν σὲ ἐπανάσταση, θὰ τὴν ἔχαναν). Καὶ τὰ κτήματά μας στὴ Βλαχία· ἡ τιμὴ τους εἶναι ἕξι ἑκατομμύρια. Ἄς προσφέρουμε καὶ τοὺς βαθμοὺς καὶ τοὺς μισθοὺς τοὺς ὁποίους ἀπολαμβάνουμε στὴ ρωσικὴ ὑπηρεσία. Ἄς δώσουμε καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτοὺς μας θυσία στὸν βωμὸ τῆς πατρίδας. Ἔτσι μόνο θὰ ἐκτελέσουμε τὴν παραγγελία τοῦ πατέρα μας καὶ θὰ ἐκδικηθοῦμε γιὰ τὰ βασανιστήρια ποῦ ὑπέφερε ὁ πάππος μας καὶ πέθανε ἀπὸ αὐτά. Ὅλα ἄς τὰ δώσουμε στὴν πατρίδα! Ἄς κινήσουμε τὸν ἱερὸ ἀγῶνα γι' αὐτήν.

Στὴ συνέχεια, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης πῆγε στὸ δωμάτιο τῆς μητέρας του, τῆς σεβαστῆς ἀρχόντισσας Ἐλισάβετ, ποῦ τὴ βρῆκε μὲ τὸν μικρὸ του ἀδελφὸ, τὸν 14χρονο Γρηγόρη. Ἀφοῦ τὴν προσκύνησε, τὴν ὀδήγησε στὴν αἴθουσα ὅπου βρισκόταν καὶ οἱ ὑπόλοιποι καὶ τῆς εἶπε:

– *Μητέρα, ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας μπορεῖ νὰ ἀπαιτηθεῖ καὶ τὴ θυσία τοῦ κτήματός μας στὴν Κοζνίτσα, τὸ ὁποῖο δίνει ἔσοδα πενήντα τέσσερις χιλιάδες ρούβλια τὸν χρόνο. Προσφέρεις τὸ κτήμα αὐτὸ στὴν πατρίδα;*

Ἡ ἀρχόντισσα Ὑψηλάντισσα δάκρυσε καὶ εἶπε:

– *Παιδιά μου, ἐγὼ προσφέρω ἐσᾶς, τὰ φίλτατά μου, καὶ θὰ λυπηθῶ τὰ ρούβλια;*

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης φιλοδοξοῦσε νὰ ξεκινήσει τὴν ἐπανάσταση στὴν Πελοπόννησο, καὶ αὐτὸ ἄλλωστε προέβλεπαν τὰ ἀρχικὰ σχέδια τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Τελικὰ, ὅμως, τὸ κίνημα ἀποφασίσθηκε νὰ ξεκινήσει στὶς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες, ποῦ εἶναι ἀλήθεια ὅτι κατ' ἀρχὴν ἔμοιαζαν νὰ προσφέρουν μιὰ σειρὰ ἀπὸ πλεονεκτήματα: Πρῶτον, ὁ Ὑψηλάντης θὰ μπορούσε νὰ κινηθεῖ ἐξ ἀρχῆς ἐπικεφαλῆς μικροῦ μὲν ἀλλὰ συγκροτημένου στρατιωτικοῦ σώματος, ποῦ θὰ εἶχε ὀργανωθεῖ πρὸς τοῦτο ἐντὸς τῆς ὁμορφῆς

ρωσικής επικράτειας· δεύτερον, βάσει ρωσοτουρκικής συνθήκης απαγορευόταν ή μετακίνηση σουλτανικών στρατευμάτων στο έδαφος των Ήγεμονιών χωρίς προηγούμενη ρωσική συναίνεση· τρίτον, ή διοίκηση βρισκόταν στα χέρια Ελλήνων, Φαναριωτών Ήγεμόνων, με αποτέλεσμα να προσδοκάται ότι τὸ κίνημα θὰ εἶχε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς στή διάθεσή του ἕναν ὀργανωμένο διοικητικό μηχανισμό.

κατ' εὐχὴν. Ὁ τσάρος, ὁ ὁποῖος κατὰ δυστυχῆ συγκυρία ἐνημερώθηκε γὰ τὸ κίνημα σὲ Συνέδριο τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας στὸ Λάμπιαχ, τὴ σημερινὴ Λιουμπλιάνα τῆς Σλοβενίας, ὑπερέβαλε ἑαυτόν, σὴν προσπάθειά του νὰ πείσει τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους ἡγέτες ὅτι δὲν εἶχε καμμία ἀπολύτως σχέση με αὐτό. Ὅχι μόνο ἀποκήρυξε τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη, ὄχι μόνο συναίνεσε νὰ μεταφερθοῦν σουλτανικά

Στις 22 Φεβρουαρίου 1822 ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διέβη τὸν Προῦθο ποταμό, ὑψώνοντας τὴ σημαία τῆς Ἐπανάστασης καὶ ξεσηκώνοντας ἕνα κύμα ἀσυγκράτητου ἐνθουσιασμοῦ. Ὁ τελευταῖος Ἑλληνας Ἁγεμόνας τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Βόδας Σουτζος συντάχθηκε ἀμέσως μετὰ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη, φθάνοντας μέχρι τοῦ σημείου νὰ κάψει δημοσίως τὰ ἡγεμονικά του ἐμβλήματα, δηλώνοντας ὅτι προτιμοῦσε τὸν τίτλο τοῦ τελευταίου πολίτη ἐνὸς ἐλεύθερου ἑλληνικοῦ κράτους, ἀπὸ τὸν τίτλο ἐνὸς ἡγεμόνα πὺ διοριζόταν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἔτσι, σὲς 22 Φεβρουαρίου 1822 ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης διέβη τὸν Προῦθο ποταμό, ὑψώνοντας τὴ σημαία τῆς Ἐπανάστασης καὶ ξεσηκώνοντας ἕνα κύμα ἀσυγκράτητου ἐνθουσιασμοῦ. Ὁ τελευταῖος Ἑλληνας Ἁγεμόνας τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Βόδας Σουτζος συντάχθηκε ἀμέσως μετὰ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη, φθάνοντας μέχρι τοῦ σημείου νὰ κάψει δημοσίως τὰ ἡγεμονικά του ἐμβλήματα, δηλώνοντας ὅτι προτιμοῦσε τὸν τίτλο τοῦ τελευταίου πολίτη ἐνὸς ἐλεύθερου ἑλληνικοῦ κράτους, ἀπὸ τὸν τίτλο ἐνὸς ἡγεμόνα πὺ διοριζόταν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Δυστυχῶς, γὰ λόγους στοὺς ὁποῖους δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ὑπαισέλθουμε ἐδῶ, τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντη σὲς Παραδουνάβιες Ἁγεμονίες δὲν ἐξελίχθηκε

στρατεύματα σὲς Παραδουνάβιες Ἁγεμονίες, γὰ νὰ πνίξουν στὸ αἶμα τὸ κίνημα, ἀλλὰ καὶ ἔδωσε διαταγὴ νὰ διαγραφεῖ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἀπὸ τὲς τάξεις τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, παράλληλα δὲ νὰ δημευθεῖ ὀλόκληρη ἡ περιουσία τῶν Ὑψηλάντηδων σὲς Ρωσία, πὺ ἀποτελεῖτο ἀπὸ εἰσοδήματα γαιῶν πὺ εἶχαν παραχωρηθεῖ σὲς τὴν οἰκογένεια ἕναντι τῶν μεγάλων χρηματικῶν θυσιῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντη στὸν τελευταῖο ρωσοτουρκικὸ πόλεμο. Ἡ μητέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη, ἡ γηραιὰ ἀρχόντισσα Ἐλισάβετ, στερήθηκε ὅλα τὰ μέσα ζωῆς καὶ καταδικάσθηκε νὰ ζήσει τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τῆς σὲ ἔσχατη ἔνδεια.

Ὡς ἐπιστέγασμα ὄλων αὐτῶν, ἦλθε καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἀποτυχία τοῦ κινήμα-

τος, ιδίως μετά την καταστροφική ήττα στο Δραγατσάνι τον Ιούνιο του 1821. Οί ελάχιστες έναπομείνασες δυνάμεις του Ύψηλάντη άπωθήθηκαν προς τὰ βόρεια, προς τὰ αὐστριακὰ σύνορα. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος Ύψηλάντης κατέφυγε στὰ αὐστριακὰ σύνορα, ὅπου, ἐφοδιασμένος με πιαστὸ διαβατήριο, εἶχε διαβεβαιώσεις ὅτι θὰ τοῦ ἐπιτρεπόταν νὰ φύγει γιὰ τὴν Πελοπόννησο.

Δυστυχῶς, ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ καλοστημένη παγίδα τοῦ δαυμόνιου Μέττερνιχ. Στὰ αὐστριακὰ σύνορα ὁ φρούραρχος στρατηγὸς Θουσί τοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι ἐπιθυμία τοῦ αὐτοκράτορα ἦταν νὰ παρᾶσχει ἄσυλο στὸν πρίγκιπα ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας του, με τὸν ὄρο ὅτι αὐτὸς θὰ ἔδινε τὸν λόγὸ τῆς τιμῆς του ὅτι δὲν θὰ ἐπιχειροῦσε νὰ δραπετεύσει καὶ δὲν θὰ εἶχε ἀλληλογραφία με κανέναν. Μάταια ὁ Ύψηλάντης ἐπικαλέσθηκε τὶς ὑποσχέσεις ποῦ τοῦ εἶχαν δοθεῖ καὶ τὸ διαβατήριό του. Γρήγορα κατάλαβε ὅτι ἦταν οὐσιαστικὰ κρατούμενος. Στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα τὸν παρέλαβε, γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσει στὸν τόπο τῆς ἐγκαταστάσεώς του.

Τὸ στρατιωτικὸ ἀπόσπασμα ὀδήγησε τὸν Ύψηλάντη στὸ φρούριο Μουνκάτς, στὸ σημερινὸ Μουκάτσεβο τῆς Δυτικῆς Οὐκρανίας, ὅπου ἔφθασε στὶς ἀπογευματινὲς ὥρες τῆς 14^{ης} Ιουλίου 1821. Ὁ φρούραρχος, βάσει διαταγῶν ποῦ εἶχε ἀπὸ τὴ Βιέννη, διαβεβαίωσε τὸν Ύψηλάντη ὅτι τὸ κατάλυμά του ἦταν ἄξιο τοῦ προσώπου του, εὐχάριστο, ὑγιεινὸ καὶ πλούσια ἐπιπλωμένο. Ὁ δύστηχος ὁ Ύψηλάντης, ὁ τόσο πρόθυμος νὰ θυσιάσει τὰ πάντα γιὰ τὴν πατρίδα, ἦταν τώρα ἀναγκασμένος νὰ ὑφίσταται καὶ τὴν εἰρωνεία. Ὁ ἀξιωματικὸς ὑπηρεσίας τοῦ φρουρίου, ποῦ παρέλαβε τὸν Ύψηλάντη, τὸν μετέφερε στὸ σκοτεινὸ ἐσωτερικὸ τοῦ φρουρίου καὶ διὰ μέσου στοῶν καὶ σιδερένιων θυρῶν τὸν ὀδήγησε σὲ ἕναν μικρὸ θολωτὸ θάλαμο, ποῦ φωτιζόταν μόνον ἀπὸ

μιὰ τρύπα τῆς ὀροφῆς. Δὲν ὑπῆρχαν ὡς ἐπιπλα παρὰ μόνον ἕνα ἄθλιο κρεββάτι καὶ ἕνα ξύλινο κάθισμα. Στους τοίχους βρίσκονταν μπηγμένοι πελώριοι σιδερένιοι κρίκοι, ἀπὸ ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους κρέμονται οἱ ἄλυσίδες τῶν ἐγκαθειρόκτων γιὰ βαρύτερα ἐγκλήματα. Ἦταν ἡ φυλακὴ τοῦ φρουρίου.

Ἡ μεταχείριση ποῦ ἐπεφύλαξαν οἱ Αὐστριακοὶ στὸν Ἀλέξανδρο Ύψηλάντη ἦταν ἡ μεταχείριση ποῦ ἐπεφύλασσαν σὲ κακούργους ἐγκληματίες. Τοῦ ἀρνήθηκαν ἐπὶ πολὺ καιρὸ τὸν ὑπηρετή του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἦταν ἀπαραίτητος ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ στοιχειώδη, διότι ὁ ἴδιος ὁ Ύψηλάντης δὲν εἶχε παρὰ μόνον τὸ ἀριστερὸ του χέρι. Τὸν ὑποχρέωσαν νὰ παραμείνει με τὰ ἴδια ἐσώρουχα, τρεφόμενος με τὴν ἐλεεινὴ τροφὴ τῶν καταδίκων. Στὸ ὑγρὸ ἐκεῖνο κελλί, ὅπου ἔμεινε ἀπομονωμένος, ἦταν ἀναμενόμενο ὁ εὐαίσθητος ὀργανισμὸς του νὰ γονατίσει. Δύο μῆνες μετὰ τὴν κάθειρξή του βασανίζονταν ἀπὸ πυρετὸ καὶ τοῦ ἐκδηλώθηκε ἄσθμα. Καθὼς ἡ ὑγεία του χειροτέρευε, τὸν ἐπισκέφθηκε ὁ ἰατρὸς τοῦ φρουρίου, ὁ ὁποῖος τοῦλάχιστον εἶχε τὴν εὐαισθησία νὰ γνωματεύσει ὅτι ἡ ἀσθένειά του ὀφειλόταν στὴν ἔλλειψη ἀέρα καὶ κινήσεως. Κατόπιν τούτου, ὁ φρούραρχος τοῦ ἐπέτρεψε περίπατο μῆς ὥρας ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐπιπέδου μῆς ἐπάλλξεως τοῦ φρουρίου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ κατὰ τὴ νύκτα, ἀπὸ τὶς 10 ἕως τὶς 11.

Οἱ συνθῆκες κράτησης τοῦ Ύψηλάντη ἦταν ἀληθινὴ πρόκληση. Ὅταν, δύο χρόνια ἀργότερα, οἱ ἥρωικὲς νίκες τῶν Ἑλλήνων εἶχαν ἀρχίσει νὰ σκορποῦν ρίγη συγκινήσεως σὲ ὅλη τὴ χριστιανικὴ Εὐρώπη, ξεσηκώνοντας ἕνα πρωτοφανὲς κύμα φιλελληνισμοῦ, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Αὐστρίας εἰσηγήθηκε τὴ μετεγκατάσταση τοῦ Ύψηλάντη, ὥστε νὰ βελτιωθοῦν οἱ συνθῆκες τῆς κράτησής του. Ἡ εἰσήγησή του ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν Αὐστριακὸ αὐτοκράτορα, καὶ ἔτσι,

στις 17 Αυγούστου 1823, μετά από ένα εξαντλητικό ταξίδι 24 ολόκληρων ημερών μέσα σε μια άθλια άμαξα, ο Αλέξανδρος Ύψηλάντης, τα αδέρφια του και η ακολουθία τους εγκαταστάθηκαν στη νέα τους φυλακή: το φρούριο Τερέζιενστατ, που είχε ανεγερθεί ως υπόδειγμα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής το 1780-1790 κατά διαταγήν του αυτοκράτορα Ιωσήφ Β' (1741-1790) και είχε λάβει το όνομά του προς τιμήν της μητέρας του αυτοκράτορα, της αυτοκράτειρας Μαρίας Θηρεσίας (Theresienstadt = Θηρεσιούπολη)· είναι το σημερινό Τερεζίν της Τσεχίας, περίπου 70 χιλιόμετρα βόρεια της Πράγας, στη Βο-

ημία (περισσότερο γνωστό σήμερα, γιατί κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου «φιλοξένησε» ένα από τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, με ιδιαίτερη ιστορία, στην οποία βεβαίως δεν είναι του παρόντος να υπεισέλθουμε εδώ).

Στο Τερέζιενστατ, ο Ύψηλάντης παρμένε βεβαίως κρατούμενος, αλλά οι

συνθήκες της κράτησής του βελτιώθηκαν σημαντικά. Ο διοικητής του φρουρίου, στρατηγός Κιέζα, περιγράφεται ως άνθρωπος καλόψυχος, που επέτρεπε κάποιες πολύτιμες «έλευθερίες» στους αιχμαλώτους του. Έτσι, όταν η μέρα ήταν καλή, οι αιχμάλωτοι επιτρεπόταν να κάνουν σύντομους περιπάτους έξω από τα τείχη του φρουρίου.

* * *

Σε έναν από αυτούς ακριβώς τους περιπάτους συνάντησε τον Αλέξανδρο Ύψηλάντη ή μικρή Αγνή Σεμπέστ. Μαζί του βρίσκονταν τα μικρότερα αδέρφια του Νικόλαος και Γεώργιος, ο πιστός γραμματέας και δραγουμάνος του Γεώργιος Λασσάνης (ο διερμηνέας στον όποιο αναφέρεται ή Αγνή Σεμπέστ) και οι δύο υπηρέτες του: ο Έλληνας Κωνσταντίνος Καβαλερόπουλος και ο Πολωνός Χορνόβσκυ. Για τους περιούκιους, ή συντροφιά αυτή ήταν γνωστή απλώς ως «οί Έλληνες».

Όταν, όπως είδαμε, ο διευθυντής του σχολείου άκουσε από τη μικρή Αγνή τα λόγια που της είχε πει ο έπιφανής Έλληνας, τη διαβεβαίωσε πως θα την έβαζε να τραγουδήσει. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και της ζήτησε να το πει στον Έλληνα πρίγκιπα, για να του δείξει πως «για τον διευθυντή Λάνγκερ ή έπιθυμία του ήταν διαταγή» (*»daß ich es doch aber auch dem Fürsten sagen werde, wie gerne der Herr Schulmeister Langer seinen Wink als Befehl annehme«* – ό.π., σελ. 12).

Τα Χριστούγεννα του 1823 ή 10χρονη τότε Αγνή Σεμπέστ έκανε το τραγουδιστικό της ντεμπούτο στην έκκλησία του Τερέζιανστατ. Στο κοινό, μεταξύ άλλων, βρισκόταν και ή συντροφιά των Ελλήνων. Εκεί ήταν, λοιπόν, και ό Αλέξανδρος Ύψηλάντης, που είχε υποσχεθεί στο μικρό κοριτσάκι ότι θα πήγαινε να το άκούσει, όταν θα έρχόταν ή στιγμή να τραγουδήσει.

Ἡ Ἀγνή Σεμπέστ περιγράφει γλαφυρά στα ἀπομνημονεύματά της τὴν πρώτη αὐτῆ δημόσια ἐμφάνισί της: Πόσο ἦταν τὸ ἄγχος ποὺ τὴν εἶχε κυριεύσει. Πόση ἡ ἀνασφάλεια ποὺ ἐνιωθε. Πῶς, ὅταν ἄρχισε νὰ τραγουδάει, οἱ νότες ἔβγαναν ὄλο καὶ πιὸ δυνατά, ὄλο καὶ πιὸ καθαρά (ὁ.π., σελ. 14). Περιγράφει τὸ πρῶτο χειροκρότημα ποὺ εἰσέπραξε, αὐτὴ, ποὺ λίγα χρόνια μετὰ θὰ γινόταν ἡ ἀγαπημένη τοῦ κοινοῦ καὶ θὰ λατρευόταν σὰν θεά. Μεταξὺ ἄλλων, γράφει:

«Πόσο εἶχα χαρεῖ ἐκεῖνο τὸ βράδυ τῶν Χριστουγέννων, περιμένοντας νὰ μοῦ στείλει ὁ πρίγκιπας Ὑψηλάντης ἕναν φιλικὸ χαιρετισμό! Πόσο περίμενα ν' ἀκούσω ἀπὸ τὸν διερχομῆνός σου νὰ μοῦ πεῖ ἂν ὁ κύριός σου εἶχε μείνει εὐχαριστημένος μαζί μου! Καὶ ὅμως, γιὰ πολὺν καιρὸ δὲν τὸν εἶδα πιά τὸν πρίγκιπα. Μάθαμε ὅτι ἦταν ἄρρωστος, κι ὅτι κάποιον κάποιον τὸν καλοῦσε γιὰ φαγητὸ ὁ στρατηγός» (ἐνν. ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου).

Πράγματι, ἡ εὐθραυστη ὑγεία τοῦ Ὑψηλάντη εἶχε κλονισθεῖ ἀνεπανόρθωτα ἀπὸ τὴς κακοπάθειες τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς αἰχμαλωσίας του στὸ Μουνκάτς. Γιὰ πολλὲς μέρες δὲν κυκλοφοροῦσε ἔξω.

Ὅστόσο, ἡ μορφὴ τοῦ εὐγενικοῦ πρίγκιπα εἶχε ἤδη σφραγίσει ἀνεξίτηλα τὴ ζωὴ τῆς Ἀγνῆς Σεμπέστ. Καὶ ἔμελλε νὰ τὴ σφραγίσει περαιτέρω.

Μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες, τὴν κάλεσε στὸ γραφεῖό του ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου Λάνγκερ. Ἡ μικρὴ Ἀγνή, σὰν ὑπνωτισμένη, ἄκουγε νὰ τῆς λέει λόγια ποὺ ἔμοιαζαν βγαλμένα ἀπὸ ὄνειρο: Εἶχε ἤδη μιλήσει μὲ τὴ μητέρα της. Σὲ λίγες μέρες θὰ ἔφευγαν ἀπὸ τὸ Τερέζιενστατ καὶ θὰ πήγαιναν στὴ Δρέσδη, ὅπου τὴν περιέμενε ὁ διάσημος καθηγητὴς τοῦ τραγουδιοῦ Γιόχαν Ἀλδύς Μίνκς, ὁ περιφημότερος δάσκαλος τραγουδιοῦ τῆς ἐποχῆς, γιὰ νὰ τὴν ἀναλάβει δωρεάν.

Καὶ γιὰτί ὅλα αὐτά; Κάποια μέρα λίγο

μετὰ τὰ Χριστούγεννα, συνέχισε ὁ διευθυντὴς Λάνγκερ, ἦταν καλεσμένος στὸ σπίτι τοῦ διοικητῆ τοῦ φρουρίου, τοῦ στρατηγοῦ Κιέζα. Στὸ τραπέζι ἦταν προσκεκλημένος καὶ ὁ Ἕλληνας πρίγκιπας μὲ τὸν πιστὸ γραμματέα του. Ὅταν κάποια στιγμή ἤλθε ὁ λόγος στὴ συναυλία στὴν ἐκκλησία, αὐτὸς εἶπε ὅτι ὁ κύριός του, ὁ Ὑψηλάντης, εἶχε πεῖ: «*Αὐτὸ τὸ κορίτσι θὰ ἔπρεπε νὰ σπουδάσει τραγούδι*» (*er hatte gehört, daß der fürstliche Dolmetscher geäußert hätte, sein Herr habe gesagt: "Das Kind sollte zur Sängerin ausgebildet werden"* – ὁ.π., σελ. 15).

Ὅταν τὸ ἄκουσε αὐτό, ὁ διευθυντὴς ἔβαλε τὴ γυναῖκά του νὰ γράψει στὸν ἀδελφὸ της. Αὐτὸς ἦταν ὁ διάσημος καθηγητὴς Γιόχαν Μίνκς. Καὶ αὐτός, ὅταν ἔμαθε τὰ πάντα, καὶ βεβαίως τὰ ὅσα εἶχε πεῖ ὁ Ὑψηλάντης, προσφέρθηκε νὰ ἀναλάβει νὰ διδάξει δωρεάν στὴ μικρὴ Ἀγνή τὰ μυστικά τοῦ τραγουδιοῦ.

Τὶς ἐπόμενες μέρες, καὶ ἐνῶ προετοιμαζόταν νὰ φύγει γιὰ τὴ Δρέσδη, ἡ μικρὴ Ἀγνή ἀναζητοῦσε ἐπίμονα τὸν εὐγενικὸ πρίγκιπα. Ἀλλὰ αὐτὸς δὲν φαινόταν πουθενά. Κι ὅμως! Λίγες μέρες πρὶν φύγει μὲ τὴ μητέρα της ἀπὸ τὸ Τερέζιενστατ, ἐνῶ ἦταν μαζί μὲ ἄλλα παιδιὰ, εἶδε πάλι στὸν δρόμο τὴ συντροφία τῶν Ἑλλήνων. Τοὺς πλησίασε. Ὁ Ὑψηλάντης τῆς χάρισε ἕνα μικρὸ κόσμημα, μιὰ καρφίτσα μὲ ἕνα θαυμάσια δουλεμένο πετράδι, ποὺ τὸ εἶχε φυλαγμένο ἀπὸ μέρες γι' αὐτήν. Γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ἡ μικρὴ Ἀγνή τοῦ φίλησε τὸ χέρι. Ἄρχισε νὰ τοῦ λέει, μὲ τὴ συνηθισμένη παιδικὴ πολυλογία, ὅτι θὰ γινόταν τραγουδίστρια, καὶ ὅτι σὲ λίγες μέρες θὰ ἔφευγε γιὰ τὴ Δρέσδη, ὅτι ἐκεῖ θὰ ἔκανε μαθήματα καὶ θὰ ἔδινε ἔξετάσεις.

Τότε, ἐνῶ τὰ ἔλεγε αὐτά, ἔφθασε ὁ στρατηγὸς πάνω στὴ μικρὴ, ἀνοικτὴ τοῦ ἄμαξα. Τὰ παιδιὰ σκορπίστηκαν ἐδῶ κι ἐκεῖ. Ἡ μικρὴ Ἀγνή δὲν ξαναεἶδε τὸν πρί-

γκιπα πού είχε σημαδέψει τη ζωή της. Όμως, όπως γράφει, η μητέρα της αργότερα της τα διηγείτο αυτά εκατοντάδες φορές, και έτσι χαράχθηκαν ανεξίτηλα στη μνήμη της.

* * *

Η μικρή Άγνη και ο πρόγκιπας της άκολούθησαν πλέον χωριστούς δρόμους.

Στη Δρέσδη, η Άγνη Σεμπέστ διδάχθηκε τραγούδι και υποκριτική. Εκεί έκανε το όπερατικό της ντεμπούτο, το 1830, ως Βενιαμίν στην όπερα του Étienne-Nicolas Méhul «Ο Ιωσήφ και τα αδέρφια του». Η έρμηνεία της έντυπωσίασε, και σύντομα η Άγνη υπέγραψε ένα συμβόλαιο, πού της επέτρεπε να συντηρεί την οικογένειά της, τη μητέρα και την αδελφή της. Ακολούθησαν ρόλοι όπως της Άγάθα στον «Ελεύθερο σκοπευτή» του Weber, της Έμμελίνας στην «Ελβετική οικογένεια» του Weigl και άλλοι. Στη συνέχεια, μετακόμισε στην Πέστη, και αργότερα είχε πια άποκτήσει τόσο φίλη, ώστε μπορούσε να περιοδεύει σε όλη την Εύρωπη. Κορυφαίοι ρόλοι διαδέχονταν ο ένας τον άλλο: Νόρμα στην όμώνυμη όπερα του Bellini, Ροζίνα στον «Κουρέα της Σεβίλλης» του Rossini, «Φιντέλιο» του Beethoven, «Καπουλέτοι και Μοντέκοι» του Bellini, Μήδεια στην όμώνυμη όπερα του Cherubini. Αναφέρεται ότι ο Giacomo Meyerbeer έγραψε τον ρόλο της Βαλεντίνης στην όπερά του «Οί Ούγενοί» ακριβώς για τη φωνή της Άγνης Σεμπέστ. Το μικρό κοριτσάκι πού ο δρόμος της ζωής του είχε διασταυρωθεί με τον Ύψηλάντη ήταν πια το πιό λαμπρό ίσως άστéρι στο στερέωμα της όπερας, σε μιá εποχή πού οι άστéρες της όπερας λατρεύονταν από το κοινό όπως οι άστéρες του Χόλυγουντ σήμερα. Όταν άποσύρθηκε από τη σκηνή, η Άγνη Σεμπέστ έγινε καθηγήτρια του τραγουδιού και της υποκριτικής, έγραψε τα άπομνημονεύ-

ματά της (άπό τα όποια μεταφέρουμε έδω τις παιδικές της αναμνήσεις άπό τον Ύψηλάντη) και ένα έγχειρίδιο διδασκαλίας του τραγουδιού και της υποκριτικής (*Rede und Geberde. Studien über mündlichen Vortrag und plastischen Ausdruck*, Abel Verlag, Leipzig 1861).

Για τον Άλέξανδρο Ύψηλάντη, αντίθετα, ήδη από τότε, το 1823, είχε αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση. Οι ταλαιπωρίες των δύο πρώτων ετών της φυλάκισής του στο κολαστήριο του Μουνκάτς είχαν ύποσκάψει όριστικά την υγεία του. Στις 24 Νοεμβρίου 1827 οι Αυστριακοί τον άποφυλάκισαν, προσφέροντάς του την έπιλογή να έγκατασταθεί ή στη Βιέννη ή στη Βερόνα ή στη Βενετία. Αυτός επέλεξε τη Βιέννη. Άλλά η υγεία του ήταν ανεπανόρθωτα κλονισμένη. Έγραψε τότε στον άδελφό του Δημήτριο στην Ελλάδα:

«Πεθαίνω. Άλλά η άγαπημένη μου πατρις σώζεται...».

Λίγες μόλις ήμέρες μετά την άποφυλάκισή του ήταν πλέον κατάκοιτος. Οι ίατροί είχαν σηκώσει τα χέρια ψηλά. Άλλά ο Ύψηλάντης, άκόμη και στις τελευταίες του στιγμές, διατηρούσε άσβεστο το ενδιαφέρον του για τα συμβαίνοντα στην πατρίδα του, την Ελλάδα. Ζητούσε έπίμονα ειδήσεις και έβαζε τον πιστό του γραμματέα Λασσάνη να του φέρνει έφημερίδες. Ήταν 31 Ιανουαρίου 1828. Εκείνη την ήμέρα ήλθε ο Λασσάνης με την έφημερίδα *Österreichischer Beobachter* (Αυστριακός Παρατηρητής).

– Τί νέα γράφουν; ρώτησε ο Ύψηλάντης.

– Γράφουν, άπάντησε ο Λασσάνης, ότι ο Καποδίστριας έφθασε στη Μάλτα, και άπό εκεί φρεγάτα άγγλική θα τον μεταφέρει εις την Ελλάδα.

– Δόξα Σοι ό Θεός, είπε ο Ύψηλάντης, και το πρόσωπό του φωτίσθηκε.

Έπειτα, ζήτησε άπό τον Λασσάνη να του τρίψει το χέρι, και άρχισε να άπαγα-

γέλλει τό «Πάτερ ἡμῶν», με τὸ βλέμμα στραμμένο πρὸς τὰ ψηλά. Δὲν πρόφθασε νὰ τελειώσει. Ὁ μεγάλος Ἑλληνας ἔφυγε ἀπὸ τὴ ζωὴ. Τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας του, τὸ φέρετρό του συνόδευσαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Βιέννης. Ὁ ἴδιος, μέσα στὸ φέρετρο, φοροῦσε τὴ στολὴ τοῦ Ἱερολογίτη.

Ὅταν ὁ Καποδίστριας ἔφθασε στὴν Ἑλλάδα, εἶπε με κάθε εἰλικρίνεια:

– *Τὸ ἀξίωμα ποὺ κατέχω ἐγὼ ἔπρεπε στὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη.*

* * *

Τὸ περιστατικὸ τοῦ 1823 ἔμεινε ξεχασμένο στὶς σελίδες ἑνὸς βιβλίου ποὺ δὲν διαβαζόταν πιά. Ποιὸς ἱστορικὸς θὰ ἀναζητοῦσε στοιχεῖα γιὰ τὸν Ὑψηλάντη στὰ ἀπομνημονεύματα μιᾶς διάσπης τὴν ἐποχὴ τῆς προμαντόνας; Τὴν ἱστορία «ξέθαψε» στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ 1990 ἕνας σπουδαῖος Ἑλληνας πνευματικὸς ἀνθρώπος, ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν Ἄμισό τοῦ Πόντου Πολυχρόνης Ἐνεπεκίδης (1917-2014), Καθηγητῆς στὴν ἔδρα Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης, ὅπου ἀπὸ τὸ 1974 μέχρι τὴ συνταξιοδότησή του τὸ 1992 διηύθυνε τὸ Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ὁ σπουδαῖος αὐτὸς ἱστορικὸς μελετητῆς ἔκανε γνωστὴ τὴν ἱστορία τοῦ Ὑψηλάντη καὶ τῆς «ξανθῆς παιδοῦλας», ἐκφράζοντας τὴ βεβαιότητά του ὅτι «ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ μπεῖ κάποτε σὰν ὠραῖο παραμῦθι στὰ ἀναγνωστικά βιβλία» [«Ὁ Ὑψηλάντης καὶ ἡ ξανθὴ παιδοῦλα», *Ἱστορία* 288 (Ἰούνιος 1992), σελ. 30]. Καμμένη Πολυχρόνη Ἐνεπεκίδη! Ποῦ νὰ τὸ φανταζόσουν πὼς θὰ ἐρχόταν καιρὸς ποὺ οἱ Ἕλληνες θὰ ἐπείγονταν νὰ βάλουν... ἄλλα πράγματα... στὰ ἀναγνωστικά τους βιβλία...

Υ.Γ. Αὐτὸ ποὺ μᾶς παρακίνησε νὰ γράψουμε τὸ παρὸν κείμενο εἶναι ἕνα περιστατικὸ ποὺ πληροφορηθήκαμε ἀπὸ τὸν Τύπο: Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 2017, τὸ μνημεῖο τοῦ Ὑψηλάντη ποὺ βρίσκεται στὸ Πεδίον τοῦ Ἄρεως μπροστὰ ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Ναὸ τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου ἀπὸ τὸ 1964 ἔχουν μεταφερθεῖ τὰ ὀστέα τοῦ μεγάλου Ἑλληνα, βανδαλίσθηκε ἀπὸ ἀγνώστους. Τὸ μνημεῖο εἰκονίζει τὸν Ὑψηλάντη στὴ νεκρικὴ του κλίνη, πάνω σὲ σαρκοφάγο, κατασκευάσθηκε τὸ 1869 καὶ ἀποδίδεται στὸν γλύπτη Λεωνίδα Δρόση. Οἱ ἀγνοστοὶ ποὺ βανδάλισαν τὸ μνημεῖο ζωγράφισαν πάνω του με μαρκαδόρο ναζιστικὰ σύμβολα. Στὸν γιὰ τῆς στολῆς τοῦ Ἱερολογίτη ποὺ φέρει ὁ Ὑψηλάντης ζωγράφισαν τὸ σύμβολο τῶν Ἕς Ἕς. Στὸ πλάι, με ἕνα βελάκι νὰ δείχνει στὴν κεφαλὴ τοῦ Ἥρωα, ἔγραψαν τὸ ὄνομα «Ἀρτέμις Μάτσας» (τὸ ὄνομα τοῦ ἠθοποιοῦ ποὺ ἔχει συνδεθεῖ με τοὺς ρόλους δωσιλόγων ποὺ ὑποδύθηκε σὲ ἀρκετὲς ταινίες με θέμα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ κατοχὴ). Ζητεῖται λογικί...

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΕΝΤΟΣ